

"אמר רבי חמא ברבי חנינא: אלמלא שלש מקראות הללו [שמעידין שיש ביד הקדוש ברוך הוא לתקן יצרנו, ולהסיר יצר הרע ממנו (רש"י)] נתמוטטו רגליהם של שונאי ישראל [אבל עכשיו יש לנו פתחון פה - שהוא גרם לנו שברא יצר הרע (רש"י)]. חד, דכתיב: ואשר הרעתי [אני גרמתי להם שבראתי יצר הרע], וחד, דכתיב: הנה כחומר ביד היוצר כן אתם בידי בית ישראל; וחד, דכתיב: והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר.

על הגמרא הזו נוסד הפיוט המרטיט בליל יוה"כ פ: "כי הנה כחומר ביד היוצר... לברית הבט ואל תפן ליצר" כלומר, מכיון שאנו בידך כחומר ביד היוצר, יכולת להסיר מאתנו את היצר הרע, אז א"כ שוב "אל תפן ליצר", כדברי הגמרא שם.

ביום הכיפורים אנחנו מצליחים להתנתק מהיצר הרע, ולראות בו 'אויב זר' שחודר למערכת ההפעלה שלנו ומפתה אותנו לחטאים. זה לא אנחנו - זה הוא.

אז, אל יפול רוחנו, לא אתה נכשלת בחטאים - זה האויב שחדר למערכת והפיל אותך. קום על רגליך והמשך בעבודתך! כי זה כל האדם.

מושג | ד' צריכים להודות

רש"י מביא את פרק התהילים "הודו לה' כי טוב" שמתאר את ארבעת החייבים להודות.

והנה, הקב"ה האיר לנו מאור שבעת הימים בהפציע אורו של הבעש"ט הקדוש. אך, רוב תורתו עברה אלינו דרך תלמידיו הענקיים. הוא עצמו כמעט לא השאיר דברים אחריו.

אחד הדברים הבודדים שיש לנו ממנו, זאת התקנה לומר פרק "הודו לה' כי טוב..." יאמרו גאולי ה" לפני מנחה של ערב שבת.

כל יהודי במהלך השבוע נמצא במדבר ומאבד את הדרך אל עיר מושב, הוא נמצא בין גלי ים עצומים שמעלים אותו השמימה ומורידים אותו תהומה, הוא חולה במחלה קשה ומגיע עד שערי מוות, הוא אסור באזיקים ובנחושתיים ואינו יכול לצאת לחירות. עד ש... מגיעה השבת, ואז הוא פורץ באמירת "יאמרו גאולי ה'!"

סיפור | מדוע החזו"א סירב לצרף חסיד למניין

פעם אחת בערב שבת היה חסר עשירי למניין לתפילת מנחה בבית המדרש הקטן שבבית החזו"א. החזו"ן איש ומקורבו עמדו בפתח והמתינו לעובר אורח שישלים להם את המניין. לפתע עבר שם יהודי חסידי, המקורב עמד לקרוא לו אבל החזו"א עצר אותו: **אל תקרא לו, הוא חסיד!**

מה?? חסיד לא יכול להצטרף למניין!?! התפלל המקורב.

חס וחלילה! הגיב החזו"ן איש אלא **שאצל החסידים עושים "עסק גדול" מתפילת מנחה של ערב שבת ומאמירת "הודו" לפניה ברוב התרגשות והתעלות.** אם נקרא לו להצטרף אלינו למניין הליטאי ה'יבש' הוא יפסיד את כל ההתעלות הזו... חבל! נחכה שיעבור כאן ליטוואק...

מידות | תודה צריך לומר בעצמך!

הגמרא מסתפקת אם הקריב תודה לשם מישהו אחר, האם נחשב שינוי קודש כיון שהקריב לשם קרבן "אחר".

יש אומרים שבדווקא נקטה הגמרא "תודה", כי חיסרון זה הוא רק בקרבן תודה.

מהדף ליומי | "והוא רחום" מיד אחרי נעילה?

אנו לומדים בגמרא שלנו שבכל רגע ישראל עשויים לחטוא, אפילו בין זריקת דם שעיר מוסף לזריקת דם שעיר שלמי ציבור שנעשה רגע כמימריה לאחר מכן.

וכפי שאמרה הגמרא לעיל "אמור מעתה, ראויין היו ישראל להקריב קרבנותיהן בכל עת ובכל שעה אלא שחיסך הכתוב".

דבר דומה אנו מוצאים בתפילת מעריב מיד לאחר נעילה, היא מתחילה ב"והוא רחום יכפר עוון", ואנו תמהים: הרגע התכפרנו! לשם מה "יכפר עוון"?

אבל כעת אנו מבינים, ברגע שחלף בין צאת היום הקודש לתחילת ערבית כבר מסתמא נכשלו במשהו.

וְאֵבִית תְּהִלָּה / מְסֻרֵי מַעֲשֵׂי / מְשַׁבְּעֵי רִגְזוֹ / מְעֲדוֹרֵי אֶמֶת / מְעַמּוֹסֵי בְטָן / וְהִיא תְּהִלָּתְךָ

הידעת | גם ביום הכיפורים עלולים ליפול ולחטוא!

בעולם שלנו, נופלים וקמים, נופלים וקמים... גם בעיצומו של יום הכיפורים.

למה מתוודים בכל תפילה של יום הכיפורים - למה לא מספיק ויודי אחד?

אומר התוספתא (הביאה הרמב"ן יומא פז,ב) שזה בגלל שאנו חוששים שמא האדם חטא בין תפילה לתפילה... בין שחרית למוסף או בין מוסף למנחה, או אפילו בין מנחה לנעילה... לכן אנו חוזרים שוב ושוב על הוידוי [מאידך, איננו רוצים להמתין עד סוף היום ואז להתוודות בנעילה, שמא יארע איזה אונס ולא יספיק להתוודות].

הרי לנו שמעיקר צורת האדם שהוא בחשש סכנה שמא יפול אפילו בעיצומו של יום הכיפורים.

חיזוק | יצר הרע מחטיאם בעל כרחם

הגמרא ביומא דף יט,ב מספרת על מנהג קדוש שהיה בנהרדעא: להיות ערים כל ליל יום הכפורים ולעסוק בתורה, זכר למקדש שהיו ערים אז כל הלילה כדי לעורר את הכהן הגדול.

והנה, רב יהודה יוצא מבית המדרש בליל יוה"כ פ והוא פוגש את אליהו הנביא. אליהו הנביא אומר לו: בוודאי אתה מתפלל למה לא בא משיח? הרי כל היהודים חוזרים בתשובה, ערים בלילה ועוסקים בתורה. אגיד לך את מה שאינך יודע: הלילה, בעיצומו של ליל יום הכפורים, נבעלו כמה בתולות בנהרדעא! מתוך שלא היו ישנים הגיעו כמה פוחזים לידי שחוק אנשים ונשים יחד, והגיעו לידי עבירה.

נבהל רב יהודה ואמר לו, מה הקב"ה אומר על זה? השיב לו אליהו: הקב"ה אומר "לפתח חטאת רובץ". פירש רש"י: **יצר הרע מחטיאם בעל כרחם.**

כע"ז אומרים חז"ל שלעם ישראל יש 'טענה' על הקב"ה: ואתה הסיבות את ליבם אחורנית. אתה בראת בנו יצר הרע, הרי "גלוי וידוע לפניך שרצונינו לעשות רצונך, ומי מעכב? שאור שבעיסה!".

כך אומרת הגמרא בכרכות לב,א:

נראה לי שמבואר כאן ש"תודה" צריכה להיות "עם חתימה אישית", היא לא יכולה להיות ב"עילום שם", לכן חלק משם הקרבן הוא שם בעליו.

זוגיות | למה היא לא סולחת

שאלה: מדי פעם קורה שאשתי נפגעת ממני, אני מיד מבקש ממנה "סליחה", אבל היא לא ממהרת להתפייס... היא אומרת שלא התנצלתי ולא פייסתי אותה!

זה ממש מרגיז אותי: מה היא רוצה?! שאתחווה לה אפיים ארצה?! היא רוצה להשפיל אותי!

תשובה:

א. ראשית עליך לזכור את דברי חז"ל (נדה לא) שאשה מטבעה קשה יותר להתפייס: "שאלו תלמידיו את רבי דוסתאי ברבי ינאי: מפני מה האיש מקבל פיוס [נוח להתרצות] ואין אשה מקבלת פיוס? [השיב להם:] זה ממקום שנברא וזו ממקום שנבראת".

כלומר, האדם נברא מהאדמה, מהעפר, שהוא קל לשינוי, קל לעצב את צורתו. ולכן אם הוא כועס – אפשר בקלות לפייס אותו. לעומת זאת, האשה נבראה מהעצם הקשה – ולכן לא בקלות אפשר להשפיע עליה ולפייס אותה.

הוי אומר, אשתך לא חריגה... כך הוא טבע האשה.

ב. שנית, כמדומה שאינך יודע איך מבקשים סליחה. "סליחה" איננה מתבטאת באמירת המילים "אני מבקש סליחה", אפילו לא בהסברת העמדה שלך, או בתיאור האילוצים שגרמו את הפגיעה שלך בלי כוונה. לא. ממש לא.

לפעמים אנשים מגיעים לפגישה שהם קבעו איתי באיחור גדול. ישנם כאלו שבכלל לא מתנצלים, פשוט מתחילים את הפגישה. עליהם אני בכלל לא רוצה לדבר... אבל יש כאלו שאומרים "סליחה, היו פקקים בדרך" או: "סליחה, האוטובוס איחר מאד". הם חושבים שזה נקרא להתנצל. אבל לא! זה נקרא שהם הסבירו לי למה הם לא צריכים להתנצל! הם לא אשמים, האוטובוס איחר, היו פקקים.

אם ככה אתה מתנצל לאשתך כאשר אתה מאחר לה, אל תצפה שהיא תקבל את זה כהתנצלות. אתה בעצם אמרת לה: תפסיקי לעשות עניין מכל דבר קטן, האוטובוס איחר, היו פקקים, מה יכולתי לעשות?!

להתנצל פירושו: לומר "אני לא בסדר" "חטאתי לפניך".

מי שמאחר לאשתו צריך לומר לה: "אני ממש ממש מרגיש רע. אני לא בסדר. את כל כך הרבה משקיעה בי ואני ככה מאחר לך. נכון אמנם שהאוטובוס איחר, אבל הייתי יכול לחשוב על זה מראש ולצאת חצי שעה קודם מהכולל... הרי אם היה זו פגישה עם נשיא ארה"ב יש להניח שלא הייתי לוקח סיכונים... למה לא זכרתי שבשעה הזאת יש פקקים? אני לא יודע איך אפייס אותך".

ככה מתנצלים. ככה מבקשים סליחה.

ג. בעומק קוראים לפעולה הזאת "פיוס מידת הדין". המקובלים לימדו אותנו שהאיש הוא 'חסד' והאשה היא 'דין'. כאשר אתה רוצה לפייס את הדין, אתה צריך להסכים איתו. כך אנו עושים בימים נוראים, אנו נאנחים ומצטערים, מבטאים שוב ושוב כמה אנחנו אשמים, כמה בושת פנים יש לנו, אין לנו תירוצים. בזה הדין מתפייס.

כאשר אדם מראה לאשתו שהוא ה'מידת הדין' של עצמו, שהוא מייסר את עצמו על מה שעשה. הרי ממילא הכעס שלה נרגע, כי מידת הדין מתקיימת על ידך בעצמך, מידת הדין כבר לא צריכה לתבוע את עלבונה, ואז היא כבר יכולה לתפוס את המבט ההפכי ולומר לך:

"הכל בסדר! זה קורה לכולנו, כולנו בני אדם. אני סולחת לך".

שנזכה למחילה וסליחה מאבינו שבשמיים ומכל אשר חטאנו לו.

סיפור | איזו מילה באנגלית התאמץ הגריש"א ללמוד

מסופר שלאחר שמרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל נותח ע"י מנתח בכיר מארה"ב, ביקש מתלמידיו שילמדו אותו כיצד אומרים "תודה" באנגלית, שאלו אותו: בשביל מה, אמר להם שהוא רוצה להודות לרופא שטיפל בו שהיה דובר אנגלית בלבד, אמרו לו בשביל מה לטרוח? אנחנו נתרגם לו את המילה תודה שתגיד לו, אבל הוא התעקש שילמדו אותו, וחזר על המילים באנגלית שוב ושוב כדי שיוכל לומר לרופא תודה בשפתו, וכך היה, רבינו לחץ את ידו של המנתח ואמר לו תודה באנגלית, והלה התרגש לשמוע את דברי התודה מפיו קודשו של רבן של ישראל.

מקורביו תמהו על מאמציו ושאלו אותו שוב למה כ"כ להתעקש ולהתאמץ?

לבסוף הסביר להם הגרי"ש אנו רואים בתפילת שמונה עשרה שבכל הברכות ש"ץ מוציא את הציבור יד"ח מלבד ברכת ההודאה שבה גם הציבור אומרים מודים אנחנו לך, מכאן למדנו שבהודאה א"א להוציא את השני ידי חובתו אלא הוא צריך להודות בעצמו, לכן הוא מתעקש ללמוד את המילה באנגלית ויוכל להודות בעצמו למטיבו.

הרי לנו כמה "תודה" איננה יכולה להימסר "על ידי שליח" או "בעילום שם", שם המודה צריך להיות "חתום עליה".

זוגיות | איך מבקשים סליחה

הגמרא אומרת שהחטאת קודמת לעולה, מפני שקודם פרקליט נכנס ואח"כ הדורון.

יש גברים שלא יודעים את זה. אחרי שהם פוגעים בנשותיהם הם מבקשים להתפייס באמצעות פרחים...

אני צריכה פרחים?! אני צריכה שתדע איך להתנהג!

אז למה תמיד את מתלוננת שאני לא קונה פרחים?... אם הכל טוב, אני מאד רוצה דורונות ופרחים, אבל אם עדיין לא תיקנת את דרכיך...

חידה | מתי מביאים עולה לפני חטאת

לא מזמן למדנו במסכת הוריות שבקרבן ציבור של עבודה זרה מביאים קודם את הפר לעולה ורק אחר כך את השעיר לחטאת.

מה כתוב כאן? שלפעמים הדורון הוא חלק מ"תיקון המעשים". **אם החטא היה על כך שהוא לא מביא דורונות**, אין טעם לבקש לכפר על החטא לפני שאתה עוזב אותו, שלא תהיה טובל ושרץ בידו.

לכן השלב הראשון: עזיבת החטא, השלב השני: בקשת כפרה, השלב השלישי: דורון וריצוי.

כאשר ציבור חוטאים בע"ז, הם מביאים דורונות לע"ז במקום להקב"ה. התיקון לחטא הוא הבאת העולה תחילה, ורק אח"כ אפשר להביא את החטאת לכפר.